

---

*Acta ofte handelinge sinodi provincael Ultrajectinae,
gehouden binnen Utrecht int capittelhuys ten Dom met
authorisatie der E. Mo. heeren Staten van den lande
van Utrecht, begonnen den thienden Augusti anno 1619
ende geeyndicht den 1^{en} Septembris,*

ten overstaen van de E. erentfeste heeren JACOB VAN ASCH VAN WYCK,
canonick ende scholaster van Ste Peter, joncker GODERT VAN REDE, heere van
Nederhorst (ofte in zyn plaetse joncker ARNOUT VAN ASEWYN, heere tot

---

Ruiel) CORNELIS VAN BUVERDEN, schepen, ende mr. ANSELMUS SALMIUS, pensionarius der stad Utrecht, hiertoe specialyck gecommiteert.

Nae aenroepinge des godlycken naems, gedaen by den praesidem des voorgaenden sinodi, syn gelesen de namen dergener, die nu verschenen zyn als leden des sinodi, in maniere naevolgende:

JOHANUS LANGIUS,	}	predicanten tot Utrecht.		
CORNELIUS DUNGANUS,				
BERNARDUS BUSCHOFF,				
ARNOLDUS OORCAMPIUS,	}	predicanten tot Amersfoort.		
PETRUS WASSENBURGIUS,				
JOHANNES WITZFELDIUS,				
LAURENTIUS MODÆUS,			}	Rhemen.
JOANNES ALLASTIUS,				Wyck Duerstadt.
GERARDUS A BRED,				Monfoort.
JOANNES LYNDÆNIUS,				Ter Horst ende Overmeer.
JACOBUS HUYGENS,				Cockenghen.
JEREMIAS WILHELMI,				Hagesteyn.
GERARDUS HELMICHIIUS,				Seyst.
JOANNES AUCOPIUS,				Veenendaell.
EGBERTUS OTTONIS,				Mydrecht.
WERNERUS HENRICI,				Nichtevecht.
JOANNES ZEGERMANUS,				Anckeveen.
CHRISTIANUS AB OYEN, 1)				Westbroeck.
ABSALOM HELMONT,	Nederlambroeck.			
RUMOLDUS JOANNIS,	Cudelsteert.			
HENRICUS TEN BRINCK,	Cortehoeff.			
HENRICUS RAETFELT, 2)	Wilnis.			
	Amerongen.			

By den sinode nationael specialick gecommiteert ende expresse missive van de E. Mo. heeren Staten deser provincie versocht om op desen synodum te compareren ende in alle voorvallende swaricheden te assisteren zyn verschenen dese navolgende:

D. JOAN. BOGERMANUS,	}	predicanten tot	}	Leuwaarden.
D. EILLERDUS A MEHEN,				Herderwyck.
D. SEBASTIANUS DAMMAN,				Zutphen.
D. JOAN. DIBBETIUS,				Dordrecht.
D. JACOBUS TRIGLANDIUS,				Amstelrodam.
D. GODEFRIDUS UDEMANS,				Zirichzee.

1) »ab Oyen» verbeterd naar W W. Onze codex heeft »ab I.yen.»

2) »Raetfelt,» W W heeft »Raetsfeldius.»

Dewelcke by de samentlycke broederen met lieffde ende eerbiedinge ontfangen zyn om beneffens de andere als ledematen deser vergaderinge tot die navolgende ampten te moegen vercoren worden ende tot vuytvoeringe van alle handelinghe hare vrye kuerstemmen te hebben.

Nae aenroeping van Godes h. naem syn met de meeste stemmen vercoren: JOAN. LANGIUS tot praeses, JOAN. BOGERMANNUS assessor, LAURENTIUS MODÆUS scriba.

Alsoo dese vergaderinge geleyt is om tot de meeste stichtinghe van Gods kercke, rust en welstant van dese provincie ende ingesetenen van dien den decreta synodi nationaelis, gehouden tot Dordrecht anno 1619, te effectueren ende nae behooren int werck te stellen, soo is goetgevonden, dat men voor all sall opleesen den Canones synodi nationaell over de vyff controverse poincten gestelt om te verstaen, off alle de broederen hier tegenwoordich synde in deselve verclaringe gerust zyn ende bereyt te onderteyckenen seecker formulier, in den voorseyden synodo gestelt, dienende tot onderhoudinghe van eenicheyt int stuck van de leere, ende hetwelcke volgens het besluit des synodi van alle predicanten soo tegenwoordich als toecommente in alle de kercke van de Vereenichde Nederlanden sall moeten onderteeckent worden. Welcke lecture soo van Canones alst gemelte formulier gedaen synde, hebben alle die broederen eensamelyck verclaert in de voors. verclaringe gerust ende bereyt te syn tselve formulier te onderteyckenen, gelyck se oock gedaen hebben. Ende sall hetselve tot een ewige memorie ende tot het voorscreve gebruyck achter die Confessie ende Catechissimo ende die Canones des sinodi nationalis gedruickt, ende van alle die prædicanten onderteijckent worden.

Caput 10.

Examen van eenige predicanten, die haer in den laetsten synodo neutrael gehouden hadden.

Alsoo die E. Mo. heeren Staten van dese provincie in die vuytschryvinge des voorgaende synodi hadden goetgevonden elke predicant te stellen in zyne vryheyt om nae vuytwysen van syn conscientie te vergaderen by die Remonstranten off die rechtgevoelende, off hemselven neutrael te houden tot die vuytspraecke des synodi nationalis, volgens welke vuytschryvinge eenige haerselven neutrael gehouden hadden, met namen D. CORNELIUS AB EMATENBROER, ¹⁾ de JOANNE RAVESWAJ, de JOANNES BROUWERUS, D. ANSELMUS VAN BLOMMERWEERT, REGNERUS AB OOSTERZEE, LUDOVICUS DU BOYS, JOANNES PORCELIUS ²⁾ ende JOANNES ROMMIUS, respective predicanten tot Schalekwyck,

1) »ab Ematenbroer." W W heeft »Emolenbroec."

2) »Porcelius" verbeterd naar W W. Onze cod. heeft »Corcelius."

Jutphaes, Emmenes, Doorn, Bunnick, Camerick, ter Aa ende Odych, soo is goetgevonden, dat men voorall mit dese persoenen sall handelen om te sien, hoedat se in die leere gestelt syn, ende off se met stichtinge in den dienst der kercke soude moegen gelaeten worden.

Ende is bevonden, dat CORNELIUS AB EMOLENBROERE, 1) JOANNES RAVESWAY ende JOANNES BRAUWERUS, respective predicanten tot Schalckwyck, Jutphaes ende Emmenes, alhoewel sy tevooren haerselven hadden [gehouden] 2) aen die syde der Remonstranten, evenwel in den voorgaenden synodo haerselven neutrael hadden gedraegen, ende nu nae eenige onderrechtinge verclaert hebben volcomentelyck gerust te syn in die leere van die Gereformeerde kercke, alsoo in die synodo nationali is verclaert, hebbende oock goet getuychgenisse van een godtsalich ende still leven, syn nae voorgaende onderteyckeninge van het formulier, in synodo nationaeli geconcipieert, als lidtmaten van dese vergaderinge met vreuchden opgenoemen.

ANSELMUS VAN BLOMMERWEERT, predicant tot Doorn, hebbende die kercke aldaer soo int pausdom als in den tyt van die reformatie bedient omtrent die vyftich jaren, is van wegen synen hoegen ouderdom (als wesende by die tachtentich jaren oudt) ende van wegen die swacheyt synder memorie ende andere consideratien van synen dienst gelicentieert. Doch heeft die vergaderinge aengenoemen by die E. Mo. heeren Staten te versoecken, gelyck ooc die ed. heeren gecommiteerden belooft hebben die goede handt daeraen te houden, dat die voornoemde ANSELMUS om redenen voors. ende voornaementlyck ten aensien van synen langdurigen dienst met een eerlyck ende extraordinarys tractament mach werden voorsien, naedat hy die Confessie, Catechismum ende decreta synodalia onderteyckent sall hebben, daertoe hem gegunt is den tyt van een maent om deselvige neerstelyck te doorleesen.

REGNERUS AB OOSTERZEE, predicant tot Bunnick, alhoewel hy in den voorgaende synodo hemselven neutrael heeft gehouden ende nu bereyt was het formulier te onderteyckenen, nochtans daer hy sich in alle syne bedieninge, gelyck uyt voorscheyden beschuldigen, depositien ende syn eygen bekentnisse blijktt, in die leere ongestadich ende spottachtich, in syn leven ongeregelt, jae selfs in dese tegenwoordige vergaderinge seer lichtvaerdich gedraegen heeft, soo is geresolveert, dat die voornoemde REGNERUS AB OOSTERZEE van nu voortaan sall wesen gedeporteert van alle kerckelycke diensten ende bedieninge volgens die sententie, die hier volcht ende hem in die voorgaderinge is voorgelesen.

1) »Emolenbroere.» W W heeft »Emolnbroeck.»

2) [ ] aangevuld uit W W.

Het synodus, gehoort hebbende verscheyden beschuldigen concernerende die leere ende leven, ingebracht tegen REGNERUM AB OOSTERZEE, jegenwoordigen predicant tot Bunnick, ende syne verantwoordinge ende eyge bekentnisse, mitsgaders in die vrese des Heeren rypelyck geleth hebbende op alles, waerop in desen te letten stondt, heeft eendrachtelyck geoordelt ende verclaert, dat die voors. REGNERUS AB OOSTERZEE als inhabyt synde tot den kerckendienst van synen dienst sall werden gedeporteert, gelyck het synodus hem depositeert mitsdesen, belastende ende bevelende hem noch tot Bunnick noch elders met eenige kerckelycke diensten sich te bemoyen, maer dat die kercke tot Bunnick wederom met een ander bequaem dienaar sall worden voorsien. Aldus gedaen in die synodale vergaderinge den 12 Augusti 1619.

Ende alhoewel die voors. OOSTERZEE nae pronuntiatie van dese sententie sich in die vergaderinge seer onverdullich heeft getoent, is nochtans sanderen daechs nae verscheyden eernstige vermaninge in die vergaderinge verschenen, heeft syn schult ende verdiende straffe bekent, versoeckende dat die broederen met ende voor hem Godt Almachtich wilden bidden, opdat hy wederom terecht gebracht ende behoorlycken satisfactie ende bekeeringe hebbende tot den kerckendienst ofte andere mindere diensten mocht werden gepromoveert, ende dat middelretyt zyn huysvrouw ende kynderen door intercessie van dese vergaderinge ende singuliere gratie van die E. Mo. heeren Staten deser provincie tot haer onderhout yedt mocht werden toegeleyt, waerop nae eernstige ende iterative vermaninge tot boetveerdicheyt die vergaderinge belooft heeft alle favoer te bewysen.

LUDOVICUS DU BOYS, predicant tot Camerick, alhoewel hy in den voorgaenden synodo hemselves oock neutrael hadde gehouden ende nu bereyt was het formulier te onderteyckenen, evenwel dewyll hy door vaste getuychgenisse overtuicht is van lasterlycke redenen, op den predickstoell vuytgeworpen tegen eenige goede broederen van Woerden, alsoock van ordinario dronckenschap ende andere lichtveerdicheden, daarvan hy oock een preuve in tegenwoordicheyt van dese eerw. vergaderinge gegeven heeft, soo is verstaen by dese vergaderinge, dat hy van sijnen dienst sall worden gedeporteert volgens de sententie, hierby gevoecht ende die hem in de vergaderinge is voorgeleesen.

Het synodus, gehoort hebbende verscheyden beschuldige, concernerende de leere ende leven, ingebracht tegen LUDOVICUM DUBOYS, jegenwoordich predicant tot Camerick, ende syne verantwoordinge ende eyge bekentnisse, mitsgaders in de vrese des Heeren rypelyck geleth hebbende op alles, waerop in desen te lotten stondt, heeft eendrachtelyck geoordeelt ende verclaert, dat de voorsejde LUDOVICUS DUBOYS als inhabiel synde tot

den kerckendienst van synen dienst sall worden gedeporteert, gelyck het synodus hem deportteert mitsdesen, belastende ende bevelende hem noch tot Camerick noch elders met eenige kerckelycke diensten sich te bemoyen, maer dat de kercke tot Camerick wederom met een ander bequaem dienaer sall worden versien. Aldus gedaen in de synodale vergaderingh den XVI^{en} Augusti 1619.

JOANNES ANTONII ROMMIUS, predicant tot Odyck, alhoewel hy op het scheidyden des voorgaende synodi hemselve aen de syde van de rechtsinnige broeders verclaert hadde ende nu oock geteykent heeft het formulier van de eenicheyt in de leere (gelyck hy oock dienvolgens als een lidt van dese vergaderinge was aengenoemen ende eenige dagen geseten hadde), nochtans dewyle verscheidene groote ende sware clachten tegen syn leven syn ingebracht, als van lichtveerdicheyt ende ongebondenheyt in schimpen ende lasteren oock tot nadeel van treffelycke persoenen, van dronckenschap ende andere vuylicheden, dewelcke hy ten dele selfs bekent heeft, ten deele vuyt scriftelycke attestatien ende andere gewisse getuychgenissen gebleecken syn, is verstaen, dat hy insgelix van synen dienst sall gedeporteert zyn volgens de sententie hierby gevoecht, die hem oock in de vergaderinge is voorgelesen.

Het synodus gehoort hebbende verscheidene beschuldinge, ingebracht tegen JOANNEM ANTONII ROMMIUS, jegenwoordich predicant tot Odyck, ten aensien van syn onstichtelyck leven, mede gehoort hebbende syne verantwoordinge ende eygen bekentnisse, mitsgaders in de vreesse des Heeren rypelyck gelet hebbende op alles, waerop in desen te letten stondt, heeft geoordeelt ende verclaert, dat de voorseyde JOANNES ROMMIUS nyet stichtelyck in de kerckendienst can worden geleeden, maer dat hy daarvan sall worden gedeporteert, gelyck se hem deportteert mitsdesen, belastende ende bevelende hem noch tot Odyck noch elders met eenige kerckelycke diensten sich te bemoyen, maer dat de kercke tot Odyck wederom met een ander bequaem dienaer sal worden versien. Aldus gedaen in de synodale vergaderinge den XVIII^{en} Augusti 1619.

JOANNES PORCELIUS, predicant Ter Aa, mede willich synde om het formulier te onderteyckenen, is voor den tyt van drie maenden om sekere consideratien ende merckelycke redenen gesuspendeert van synen dienst, om daerentusschen beproeft ende daerna tot syn voorgaende bedieninge wederom toegelaeten te worden, naedat hij de kercke satisfactie sall hebben gedaen.

Cap. 2.

Sententien over die predicanten, die te vooren aen de syde der Remonstranten sich gehouden hebben.

JOANNES ASSUERI BODECHERUS, predicant tot Coten, naedat hy door eenige

gecommitteerde vuyt die vergaderinge was onderweesen ende het formulier hadde onderteyckent, is als een lidtmaet van de synodo opgenoemen, mits dat hy om reedenen op een ander plaets sall getransporteert worden.

ASSUERUS JOANNIS, predicant ter Eem ende Baern, alumnus van de E. Mo. heeren Staten, tot Franiker gestudeert hebbende, is tot den kerckendienst beroepen ter Eem ende Baern ende aldaer in den dienst geweest den tyt van elff jaren. In den synodo gecompareert ende gevraecht synde nae syn gevoelen in desen controverse poincten, heeft verclaert voordesen geen vaste resolutie gehadt ende geen naerder verclaringe gedaen te hebben, dan qui credit salvabitur, de kercke nyet geturbeert te hebben. Ende nae eenige objectien, by hem tegen de praecise ende absolute praedestinatie (soo hy die noemde) ende andere poincten voorgeworpen, ende de antwoorden van de broederen daerop gegeven, is gedimiteert om sich naerder te bedencken. Ende heeft daernaer verclaert, dat hy vooralsnoch de decreta synodi nationalis met goeder conscientie nyet en conde onderteyckenen. Doch overmits [hij goede getuijchenisse heeft van leven, soo heeft] 1) de synodus, alhoewel sy hem onslaet van synen dienst, aengenoemen by de E. Mo. heeren Staten voor hem te intercederen, dat hy voor den tyt van ses maenden syn tractament mach genieten. De sententie is hem in de vergaderinge mede voorgelesen als volcht.

Het synodus van het sticht van Utrecht, jegenwoordich vergadert binnen Utrecht om de goede resolutie des nationalen synodi ende de bevelen der hooge overicheyt te voldoen, heeft voor haer geciteert ASSUERUM JOANNIS, jegenwoordige predicant ter Eem ende Baern, dewelcke op verscheyden reysen affgevraecht synde, off hy sich de decreta des synodi nationalis soude connen ofte willen onderwerpen, heeft, naedat hem eenige tyt van beraet was gegeven, in desen synodo rondelyck verclaert, dat hy de vorss. synodale decreten met goeder conscientie voor desen tyt nyet en soude connen onderteyckenen. Waerom de voorseyde synodus volgende de ordre ende last, in synodo nationali gegeven, ende de goede intentie van de E. Mo. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck se verclaert by desen, dat de voorseyde ASSUERUS JOANNIS hem van nu aff sall houden verlaeten ende ontslagen van alle kerckelycke diensten ende bedieninge, gelyck hy oock mitsdesen tegenwoordichlyck wordt verlaeten ende ontslagen, ter tyt toe dat hy door beter onderrichtinge ende bedenckinge hemselven met de Gereformeerde kercken soo in desen als in alle andere leerpoincten sall conformeren ende den kercke behoorycke satisfactie sall

---

1) Het hier en verder in deze acta tusschen [ ] geplaatste is aangevuld uit W W.

hebben gedaen, ende dat wyders syn kercke datelycken sall worden versien met een bequaem dienaer, wenshende nochtans dat de voornoemde ASSUERUS in regardt van syn stichtelyck leven ende sedicheyt int voorstellen van syn opinie den tyt van ses maenden syn volle tractament mochte genieten, gelyck tot dien eynde de synodus aengenomen heeft by de E. Mo. heeren Staten deser provincie voor hem te intercederen. Aldus gedaen in de synodale vergaderinge den XIX^{en} Augusti 1619.

PETRUS BOSSCHIUS, predicant tot Wyck by Duyrstadt, heeft voor de vergaderinge verclaert, naedat hem eenich beraet was gegeven, dat hy vooralsoch de decreta des synodi nyet en conde onderteyckenen, onder presentatie nochtans dat hy hemselven still ende leersaem wilde stellen, soo ist dat de vergaderinge, geleth hebbende op de een syde op de resolutie des synodi nationalis ende stichtinge van Godes kercke, aen de ander syde op de intercessie van de gecommitteerden des magistraets ende kerckenraets van Wyck, specialick gecommitteert om voor hem te intercederen, hem ontslagen heeft van synen dienst voor den tyt van ses maenden om sich middelretyt naerder te bedencken ende met de Gereformeerde kercke te conformeren, twelck ingevalle hij binnen dien tyt nyet en doet, van syne bedieninge geheelyck sall ontslagen blyven volgens de sententie, hem voorgelesen, als volcht.

Het synodus vant sticht van Utrecht, jegenwoordich vergadert binnen Utrecht om de resolutie des nationalen synodi ende der bevelen der hooge overicheyt te voldoen, heeft voor haer geciteert PETRUM BOSSCHIUM, jegenwoordich predicant tot Wyck by Duyrstadt, dewelcke op verscheyden reysen affgevraecht synde, off hy sich de decreten des sinodi nationalis soude connen ofte willen onderwerpen, heeft naerdats hem eenigen tyt van beraet was gegeven, in desen synodo rondelycken verclaert, dat hy de voors. synodale decreten met goeder conscientie voor desen tyt nyet en soude connen onderteyckenen. Waerom de voorseyde synodus volgende de ordre ende last, in synodo nationali gegeven, ende de goede intentie van de E. Mo. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck se verclaert by desen, dat de voorseyde BOSSCHIUS hem van nu aff sall houden ontslagen van alle kerkelycke diensten ende bedieninge, gelyck hy oock mitsdesen tegenwoordichlyck werdt ontslagen voor den tyt van een half jaer, gedurende welcken tyt de plaetse van Wyck voor hem sall open blyven, om hemselven middelretyt in de vrese des Heeren te bedencken ende met de Gereformeerde kercke soo in desen als alle anderen leerpointen sall conformeren, twelck by sooverre by hem binnen den tyt nyet gedaen wordt, sall geheelyck ontslagen syn, gelyck [hij] ontslagen wordt mitsdesen van synen dienst, verhoepende daerentusschen, dat de Heere de genaede syns

h. geestes hem goedertierlyck sall verleenen. Aldus gedaen in de synodale vergaderinge den XIX^{en} Augusti 1619.

ANTONIUS HOORNHOVIUS, predicant tot Werckhoven, gestudeert hebbende tot Leyden, heeft verclaert het gevolen der Remonstranten voor desen tyt toegedaen geweest ende noch te zyn, ende daerom voor desen tyt de decreten des synodi nyet te connen onderteyckenen, is derhalven van synen dienst ontslagen, doch dat de synodus, mede gehoort hebbende de goede getuygenisse van syn persoen, voor hem by de E. Mo. heeren Staten sall intercederen, dat hem een vierendeel jaers tractaments boven het vierendeel jaers, daer hy ingetreden is, mach vergunt worden.

Het synodus vant sticht van Utrecht, jegenwoordich vergadert binnen Utrecht om de goede resolutie des nationalen synodi ende de beveelen der hooge overicheyt te voldoen, heeft voor haer geciteert ANTONIUM HOORNHOVIUM, jegenwoordige predicant tot Werckhoven, dewelcke affgevracht sijnde, off hij sich de decreten des synodi nationalis soude connen ofte willen onderwerpen, heeft in desen synodo verclaert, dat hy de voorss. synodale decreten met goeder conscientie voor desen tyt nyet en soude connen onderteyckenen. Waerom de voorseyde synodus volgende de ordere ende last, in synodo nationali gegeven, ende de goede intentie van de Ho. Mo. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck se verclaert by desen, dat de voorseyde ANTONIUS HOORNHOVIUS hem van nu aff sall houden verlaten ende ontslagen van alle kerckelycke diensten ende bedieninge, gelyck hy oock mitsdesen tegenwoordichlyck wordt verlaeten ende ontslagen, ter tyt toe dat hy door beter onderrichtinge ende bedenckinge hemselven met de Gereformeerde kercke soo in desen als alle andere leerpointen sall conformeren ende de kercke behoorlycke satisfactie sall hebben gedaen, ende dat wyders syn kercke datelycken sall worden voorsien met een bequaem dienaer, mits dat de synodus, ten eynde hy hem volgens syn eygen versoeck soude moegen bedencken, by de E. Mo. heeren Staten deser provincien voor hem sall intercederen, dat hem een vierendeel jaers tractaments mach worden toegeleyt. Aldus gedaen in de synodale vergaderingh den XIX^{en} Augusti 1619.

WILHELMUS RIDDESBACH, predicant Tull ende tWael, mede weygerich zynde om de decreten des synodi te onderteyckenen ende nochtans bereyt om sich te bedencken ende goede onderrichtinge plaets te geven, is oock ontslagen van synen dienst op gelycke conditie als de voorgaende, doch dat hy tot den dienst nijet en sall toegelaten worden, voor ende alear hij op nieuws volcomelyck sall wesen geexamineert ende ondersocht, overmits hy bevonden wordt in de leere nyet vast te gaen.

Het synodus vant sticht van Utrecht, jegenwoordich vergadert binnen

Utrecht om de resolutie des nationalen synodi ende de beveelen der hooger overicheyt te voldoen, heeft voor haer geciteert WILHELMUM RIDDERSBACH, tegenwoordichge predicant tot Tul ende tWael, dewelcke op verscheyden reysen affgevraecht synde, off hy sich de decreten des synodi nationalis soude connen ofte willen onderwerpen, heeft naedat hem eenige tyt van beraet was gegeven, in desen synodo rondelyck verclaert, dat hy de voors. synodale decreten met goeder conscientie voor desen tyt nyet en soude connen onderteycken. Waerom de voorseyde synodus volgende de ordere ende last, in synodo nationali gegeven, ende de goede intentie van de Ho. Mo. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck se verclaert by desen, dat de voorseyde WILHELMUS RIDDERSBACH hem van nu aff sall houden verlaten ende ontslagen van alle kerckelycke diensten ende bedieninge, gelyck [hij] oock mitsdesen tegenwoordichlyck wordt verlaeten ende ontslagen, ter tyt toe dat hy door beter onderrichtinge ende bedenckinge hemselven met de Gereformeerde kercke soo in desen als alle andere leerpoincten sall conformeren, ende de kercke behoorlycke satisfactie sall hebben gedaen, ende dat wyders syn kercke datelyck sall worden voorsien met een ander bequaem leeraer, ende dat hy voor syn admissie de novo volcomentelyck sal werden gexsamineert, mits dat de synodus by de E. Mo. heeren Staten voor hem sal intercederen, dat hem een vierendeel jaers tractaments mach werden toegeleyt om middelretijt volgens syn eijgen versoeck sich naeder te bedencken. Aldus gedaen in de synodale vergaderinge den XX^{en} Augusti 1619.

JOANNES BORNIUS, alumnus van de E. Mo. heeren Staten, eerst tot Francker ende daernaer tot Leyden gestudeert hebbende, is in den dienst gecomen tot Overlangbrouck, alwaer hy den dienst betreden heeft elff jaren. Voor dese vergaderinge verschenen ende ondersocht synde, wat gevoelen hy voor [desen] gehadt ende noch tegenwoordich mocht hebben in de controverse poincten, heeft verclaert noyt voordesen alsoock noch nyet te connen verstaen die praecise praedestinatie (soo hy die noemde). Daerop nae eenige gedaene onderwysinge, naedat hem eenige dagen syn beraet was gegeven, rondelyck verclaert heeft vooralsnoch de Canones synodi nyet te connen onderteycken. Ende nae ondersoeck van syn leere ende leven ende eenige quade geruchten, die den synodo waren voorgecommen, ende diesaengaende eenige scriftelycke attestatien waren voor-
gelesen, is by de vergadering gedeporteert van synen dienst.

Alsoo JOANNES BORNIUS, tegenwoordige predicant tot Overlambrouck, voor de synodo, tegenwoordich vergadert binnen Utrecht. opentelyck ende iterativelyck bekent ende verclaert heeft, naedat hem tyt van beraet was gegeven, dat hy de decreta synodalia met goeder conscientie nyet en can

onderteyckenen, ende dat daerenboeven oock geblecken is. dat hy sich int voorstellen ende dryven van syn gevoelen verscheydentlyck tot onruste van Godts kercke seer heftich ende partydich heeft gedraegen, behalven dat hy in syn leven nyet en is van goede getuygenisse ende geruchte, als een dienaer Jesu Christi behoort te zyn, soo oordeelt ende verclaert de synodus, dat de voornoemde BORNIVS nae de sententie des synodi nationalis van synen dienst behoort gedeporteert te worden, gelyck se hem depositeert mits desen, belastende ende bevelende hem noch tot Overlambroeck noch elders sich mit eenige kerckelycke diensten te bemoyen, maer dat de kercke van Overlambroeck met een ander bequaem leeraer sall worden voorsien. Aldus gedaen in de synodale vergaderinge binnen Utrecht den XVIII^{en} Augusti 1619.

Ende alsoo JOANNES BORNIVS voornoemt mennichmael in dese vergaderinge aengehouden heeft, dat de woorden behalven dat hy in syn leven nyet en is van goede getuygenisse ende geruchte, als een dienaer Jesu Christi behoort te zyn, vuyt zyn sententie mochte gedaen worden, soo heeft de vergadering op zyn ernstich ende instantelyck versoeck dese naevolgende verclaringe hem verleent ende alhier gestelt.

Alsoo JOANNES BORNIVS, gewesene predicant tot Overlambroeck, by requeste versocht heeft, dat het den eerw. synodo provinciael van den lande van Utrecht gelieve de sententie over zyn persoon te versachten ende vuyt te laten die woorden van de geruchten, die tegen zyn leven syn ingebrocht, overmits hy verhoopt in toecommenden tyden door Gods genade sich alsoo te draegen, dat hy van de geruchten mochte vry worden, soo ist [dat] de eerw. synodus, rypelyck geleth hebbende op het voorseyde versoeck ende reedenen van dien, verclaert heeft ende verclaert mitsdesen, dat de sententie, over den voorseyden persoon by dese vergaderinge gewesen, eygentlyck ende voornamentlyck gefundeert is op het stuck van de leere ende syne weygeringe van onderteyckenen te doen aen de Canones van het synodus nationael, maer dat zy van dese geruchten in de sententie heeft willen gewach maecken om ex officio den voorseyden BORNIVS te wysen tot zyne conscientie, ten eynde dat hy deselve recht examinere ende in toecommende tyt voorsichtelyck wandele, twelck doende de voorseyde clausulen denselven persoon voor desen synodo nyet en sall beswaren. Actum den XXIII^{en} Augusti 1619.

PETRUS VALCK, predicant tot Langeraeck over Leck, alhoewel hy gesint was de decreten des synodi te onderteyckenen, is om reddenen van synen dienst ontslagen voor den tyt van drie maenden om middelretyt beproeft te worden, ende daerna in alle leerstukken van de Gereformeerde religie

rechtsinnich bevonden synde in een ander plaetse tot den kerckendienst gepromoveert te worden, twelck hem door D. praesidem is aengeseyt.

JOANNES MONACHIUS, BARTHOLOMEUS PROVOSTIUS, CHRYSOPHORUS LANGERAECK, FRANCISCUS TAURINUS, PAULUS LYNDENIUS, EGBERTUS STEDUM, JOANNES NEDERLAGIUS ende AGIDIUS SEISTIUS, respectie predicanten tot Bunschoten, Vaert, Hermelen, Maersen, Soest, Abcoude, Woudenberch ende Segvelt, gelyck zy tsamen een request hadden overgegeven aen de E. heeren Gedeputeerde van de E. Mo. heeren Staten van dese provincie, waerby zy verclaerden, dat se dese vergaderinge nyet en conde houden voor wettelyck, overmits sy synde ingesetene predicanten van dese provincie wierden buytengesloten ende vreemde daertoe geadmitteert, versochten daerom off hiermede te sitten als judices, ofte dat de Remonstranten mochten hebben een vergaderinge appart, gelyck sy in Octobri des voorleeden jaers gehadt hebben, alsoo hebben sy, geexamineert synde, in substantie vast op een maniere geantwoort, te weeten altesamen tot Leyden gestudeert te hebben, ende het gevoelen der Remonstranten altijt toegedaen geweest te syn ende noch te sijn, ende hetselffde partijdelyck tot naedeel van Godts kercken gedreven te hebben, ende [naedat se hoeft voor hoeft voor die vergaderinge geciteert ende ondersocht waeren, hebben gelijckelijck verclaert] nyet alleen de decreta synodalia voor onscriftmatich te kennen ende consequentelijck deselve nijet te connen onderteyckenen, maer daerenboven onnodich te zyn sich op de Confessie van de Nederlantsche kercke ende den christelycken Catechismo te verclaren, benefens dat EGBERTUS STEDUM, predicant tot Abcoude, in dese vergaderinge syn selven seer onbeleeffdelyck ende ongeschickt heeft gedraegen, waerover dat de vorss. persoenen van alle kerckelycke diensten ende bedieningen zyn gedeporteert, gelyck tot dien eynde een yder, hoeft voor hoeft wederom binnengeropen synde, dese naevolgende sententie is voorgelesen.

Het synodus van de provincie van Utrecht, jegenwoordich vergadert binnen Utrecht om de goeden resolutie des nationalen synodus ende der bevelen der hooger overicheyt te voldoen, heeft voor haer geciteert N., predicant tot N., denwelcke gevraecht zynde, waervoor hy de decreta des voorseyden synodi hielt, ende off hy oock geresolveert soude zyn deselve te onderteyckenen ende te achtervolgen, heeft rondelyck in desen synodo verclaert deselve decreta te houden voor onscriftmatich ende nyet te connen onderteyckenen ende achtervolgen, ende daerenboven kennelyck is, dat hy het gevoelen der Remonstranten doorgaens tot ondienst van Godes kercke ende ontrustinge der gemoederen seer heftich ende partydich heeft gedreven ende het contrarie gevoelen van de Gereformeerde kercke tegengestaen, waerom de voorseyde synodus volgende de ordre ende last, in

synodo nationali gegeven, ende de goede intentie van de Ho. Mo. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck se verclaert mitsdesen, dat de voorseyde N. van nu aff sall worden gedeporsteert van alle kerckelycke diensten ende bedieninge, gelyck hem het synodus deportsteert mitsdesen, ter tyt toe dat hy door beter onderrechinge ende bedenckinge hemselve met de Gereformeerde kercke soo in desen als alle andere leerpoincten sall conformeren ende de kercke behoorlycke satisfactie sall hebben gedaen ende met deselve waerlyck ende ten vollen wesen versoent, belastende ende bevelende hem nochte tot N. noch elders sich mit eenige kerckelycke dienste te bemoyen, ende dat daerentusschen de plaetse van N. met een bequaem leeraer sall worden versien. Aldus gedaen den XIX^{en} Augusti in de synodale vergaderingh anno 1619.

Doch staet aen te mercken, dat in de sententie van FRANCISCUS TAURINUS ende JOANNES NEDERLANGIUS om redenen syn vuytgelaeten de woorden doorgaens ende zeer heftich, ende in de sententie van AGIDIUS SEISTIUS de woorden doorgaens partydich ende seer heftich, gelyck in de sententie van EGBERTUS STEDUM, om redenen tevooren verhaelt, geinsereert zyn dese naevolgende woorden ende bovendien seer onsedich ende ongeschickt hem in desen vergaderinge heeft gedraegen.

BENJAMIN WANNEMAKER, predicant tot Lopick, gestudeert hebbende tot Leyden, alhoowell hy in den aenvanck sich toenden, alsoff hij leersaem wilde zyn, die maer hadde eenige dubia in decretis synodalibus, waerop hy onderrichtinge versocht, heeft sich naderhandt alsoo geopenbaert ondersocht zynde op verscheyde ende geloeffweerdige getuygenissen, tegens hem ingebracht, dat hy nyet alleen niet toe en stondt de decreten des synodi nationalis, maer daerenboven vol was van verscheyden vreemde, grouwelycke ende lasterlycke opinien, met naemen van de providentie Godts, daarvan hy wilde staende houden, dat Godt onse gedachten nyet en weet, voor ende alleer dat se in cerebro geformeert zyn. Is derhalven eendrachtelyck verclaert by de vergaderinge onweerdich te zyn dien h. dienst ende weerdich om de facto van alle kerckelycke diensten gedeporsteert te worden volgens de sententie hierby gestelt.

Het synodus van de provincie van Utrecht, jegenwoordich vergadert binnen Utrecht om de goede resolutie des nationalen synodi ende de bevelen der hooger overicheyt te voldoen, heeft voor haer geciteert BENJAMIN WANNEMAKER, jegenwoordichge predicant tot Lopick, dewelcke gevraecht zynde, waervoor hy de decreten des voornoemden synodi hielt ende off hy oock geresolveert soude zyn deselvige te onderteyckenen ende te achtervolgen, heeft rondelyck in dese synodi verclaert deselffde decreta

te houden voor onscriftmachtich ende nyet te connen onderteykenen ende achtervolgen, ende daerenboven kennelyck is, dat hy het gevoelen der Remonstranten doorgaens tot ondiens van Godts kercke ende ontrustinge der gemoederen seer heftich ende partydich heeft gedreven, ende het contrarie gevoelen van de Gereformeerde kercke tegengestaen, ende bovendien vuyt verscheijden depositien ende syn eygen verclaringe ons gebleecken is, dat hij voll is van vreemde, grouwelycke ende lasterlycke opinien, waerom de voorseyde synodus volgende de ordere ende den last, in synodicali gegeven, ende de goede intentie van de Ho. Mo. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck se verclaert mitsdesen, dat de voorseyde WANNEMAKER als des h. kerkendienstes onweerdich van nu aff sall worden gedeporteert van alle kerckelycke diensten ende bedieninge, gelyck hem het synodus deportteert mitsdesen, ter tyt toe dat hy door beter onderrechtinge ende bedenckinge hemselven met de Gereformeerde kercke soo in desen als alle andere leerepincten sall conformeren, ende de kercke behoorlycke satisfactie sal hebben gedaen ende met deselvige waerlyck ende ten vollen wesen versoent, belastende ende bevelende hem nochte tot Lopick noch elders sich met eenige kerckelycke diensten te bemoyen, ende dat daerentusschen de plaetse van Lopick met een ander bequaem leeraer sal worden voorsien. Aldus gedaen in de synodale vergaderinge de XX^{en} Augusti 1619.

HENRICUS WELSINGIUS, predicant tot Meertensdyck, geciteert synde beneffens de voorgaende is van wegen syn lichamelycke cranckheyt nyet gecompareert, doch is by de vergaderinge goetgevonden per deputatus met hem te handelen. Dewelcke, naedat se met hem gesproecken ende daarvan rapport gedaen hadden, is voorstaen, dat den voornoemden WELSINGIUS, nyet alleen omdat hy weygerich was de decreta des synodi te approberen ende te onderteykenen, maer dat hy oock vuyt syn voorgaende handelinghe voor grover doelinghe susspect was, van synen dienst sall worden gedeporteert, ende dat zyn sententie hem toegesonden sall worden, twelck naederhandt geschiet is.

Alsoo HENRICUS WELSINGIUS, jegenwoordich predicant tot Meertensdyck, geciteert synde by expresse missive van de E. Mo. heeren Staten van dese provincie om te compareren voor den synodo provinciael hier tegenwoordich ende te aenhooren, tgeen de synodus hem hadde voor te houden, ende de voorseyde WELSINGIUS door lichamelycke cranckheyt verhyndert was te compareren, is de synodus genootsaeckt geweest eenige gedeputeerde aen hem te senden om te verstaen, hoedat hy int stuck der leere gestelt was, met naemen nopende de vyff articulen der Remonstranten, daerover by de sinode nationalis verclaringe ende vuytspraecken gedaen is, welcke

gedeputeerden gerapporteert hebben, dat hy nyet en conde de voorseyde verclaringe met goeder concientie onderteycken als nyet connende verstaen, dat se de h. scriftuyr conform was, dat hy oock hadde bekend schuldich te wesen aent vuytgeven van seecre boecxken, tot Franicker gedruckt, De officio hominis christiani alhoewel hy verclaerden onschuldich te zyn aent maecken van de voorreden, die daervoor stondt, soo ist dat die synodus om te volgen de ordere ende lasten, int synodo nationale gegeven, ende de goede intentie van de Ho. Mo. heeren Staten Generael heeft verclaert, gelyck sy verclaert mitsdesen, dat de voorseyde WELSINGIUS van nu aff sall werden gedeporteert van alle kerckelycke diensten ende bedieningen, gelyck hem het synodus deportteert mitsdesen, ter tyt toe dat hy door beter bedenckinge ende onderrechtinge hemselven met de Gereformeerde kercke soo in desen als alle andere leerpoincten sall conformeren ende de kercke behoorlycke satisfactie hebben gedaen ende met deselve waerlyck ende ten vollen sall weesen versoent, belastende ende bevelende hem noch tot Meertensdyck noch elders sich mit eenige kerckelycke diensten te bemoyen, ende dat daerentusschen de plaetse van Meertensdyck met een ander bequaem leeraer sall worden versien. Ende overmits de voorseyde WELSINGIUS nyet tegenwoordich en was om redenen voorseyt, soo is by de vergaderinge verstaen, dat hem dese sententie in forma by eenen expressen sall toegesonden worden, ten eynde hy weete, waernaer dat hy sich hebbe te reguleren. Actum in de synodale vergaderingh den XXVI^m Augusti 1619.

DIDERICUS CAMPHUSIUS, predicant tot Vleuten, andermael geciteert zynde by expresse missive van de E. heeren gecommiteerden van de E. Mo. heeren Staten deser provincien, is nyet gecompareert ende derhalven mede van synen dienst gedeporteert, ende de sententie alsvoorens toegesonden.

Alsoo DIDERICUS CAMPHUSIUS, jegenwoordich predicant tot Vleuten, geciteert synde by expresse missive van de E. Mo. heeren Staten van dese provincie om te compareren voor den synodo provinciael hier jegenwoordich ende te aenhooren, hetgeene de synodus hem hadde voor te houden, geweygert heeft te compareren ende verclaert heeft synen dienst in handen van de gemelte heeren Staten te resingneren, soo ist dat de synodus aenmerckende zyn wederhooricheyt ende vilipendentie van de authorityt van de hooch overicheyt ende trouloese verlatinge syns dienst, dewelcke hy gelyck als alle andere dienaren nijet en mochte verlaeten sonder wettelycke reedenen, by de classe ofte synode wichtich bevonden, ende daerbeneven bekend is, dat hy in synen dienst hem gedragen heeft als eenen bitteren ende calumniues Remonstrant, den voorseyden persoon heeft verclaert mitsdesen vervallen te zyn van alle kerckelycke diensten ende bedieninge, ter tyt toe dat hy hem door beter onderrichtinge ende be-

denckinge hemselven mitte Gereformeerde kercke soo in desen als alle andere leerpoincten sall conformeren ende de kercke behoorlycke satisfactie hebben gedaen ende mit deselve waerlyck en ten vollen wesen versoent, belastende ende bevelende hem noch tot Vleuten noch elders sich mit eenige kerckelycke diensten te bemoyen, ende dat daerentusschen de plaetse van Vleuten met een ander bequaem leeraer sall worden versien. Ende overmits de voorseyde CAMPFIUSIUS nyet tegenwoordich en was om redenen voorseyt, soo is by de vergaderinghe verstaen, dat hem dese sententie in forma by een expresse sall toegesonden worden, ten eynde hy weete, waernaer dat hy sich hebbe te reguleren. Actum [in] de synodale vergaderingh den XVI^{en} Augusti 1619.

Cap. 3.

Aenneminghe van kerckenordeninge, in synodo nationali gestelt.

Is gelesen de gansche kerckenordeninge, alsoe se in synodo nationali is geconcipteert ende by de E. Mo. heeren Staten deser provincie was geapprobeert. Ende syn de tegenwoordige broeders gevraecht, offer yet was in dese ordre, dat se nyet en verstonden, ofte daerin dat se eenige swaericheden vonden. Maer alsoo sy gesamentelyck hebben verclaert van herten verblyt te wesen, dat Godt Almachtich de kercke in de provincie soo genaedlyck hadde aengesien, dat deselve nyet alleen in de leere maer oock in de ordere eenicheyt met andere gemeyne kercken van onse Unie mochte onderhouden, soo syn se by den praeses ende assessor vriendelycken vermaent ende gebeden, dat yder in zyn kercke alle devoor soude aenwenden om deselve ordere bequamelyck in te voeren ende getrouwelyck te onderhouden. Alsoo de E. heeren gedeputeerden van wegen de E. Mo. heeren Staten van dese provincien last hadden te eysschen verclaringe van desen synodo over eenige poincten, in de gemelte kerckenordeninge gestelt, aengaende voornaemelyck de verkiesinge van predicanten ende ouderlingen om alsoo in toecommende tyden alle misverstanden ende inconuenienten voor te commen, soe hebben de eerw. gedeputeerde des synodi nationalis, als die de meyninge des nationalen synodi best verstonden, een eenvoudige verclaringe daerop gedaen, die oock nyet alleen by de E. broederen deses synodi maer oock de E. heeren gedeputeerden met goet genougen is aengehoort, belovende daarvan rapport te doen aen hare principalen. Ende is dese verclaringe tot een eeuwige memorie hierby gevoecht in manieren navolgende, ten eynde dat alle kercken in dese provincie weten, waernaer sy haer hebben te reguleren.

Extract. Veneris VI^a Augustij 1619.

Volgende de resolutie, op den XXI^{en} der voorledene maent July genoemen, doen de heeren gecommiteerde tot de naerdere examinatie van de kerckenordeninge, in dit articule gementioneert, rapport met openinge

van verscheyden bedenckinge ende consideratien, die daer vallen beroerende de interpretatie van eenige articulen, in de voorseyde kerckenordeninge vervat. Ende is goetgevonden, dat de heeren by dese vergaderinge te committeren met de aenstaende synodo provinciael sullen commen in naerder communicatie om op de naervolgende poincten een naerder verclaringe ingestelt ofte beraempt te moegen worden.

Te weeten op den IIII^{en} artykell.

Hoeverre men verstaet te sullen strecken de correspondentie met de christelycke overicheyt int verkiesen der dienaren des woorts etc., ende off de examinatie derselver nyet en dient te geschieden ten overstaen van eenige gecommiteerde van de respective overicheyt wesende lidtmaten van de gemeynte.

Op den V^{en} artykel.

Aengaende de correspondentie ut supra.

Op den XXII^{en} artykel.

Te letten off het kiesen van de ouderlingen ende diaconen niet int geheel sall geschieden by den kerckenraet, ende off het ten regarde van de stadt Utrecht nyet soude goet zyn in deselve verkiesinge te gedencken op gequalificeerde lidtmaten van de collegie van de heeren Staten, van de vroetschap der stadt Utrecht ende van den Hove van Utrecht, mitsgaders ten aensien van andere steden op de lidtmaten vuyt de magistraten, ende van de platte landen op de respective ambachtsheeren ende die van de gerechten, wesende lidtmaten alsvoorens.

Noch op het V^e artykel voorseyt.

Verclaringe te eysschen van de woorden: voor sooveel tselve stichtelyck can worden gebruyckt sonder naedeel van Godts kercke.

Ende is nae vordere rype genoemene deliberatie ende verscheyden communicatie dese beraemde kerckenordeninge, soo die leyt, goetgevonden ende gearresteert, gelyck deselve goetgevonden ende gearresteert wordt by desen, mits conditie by sooverre hiernaer over de interpretatie van dien eenige disputen mochten commen te verrysen tusschen eenige van de subalterne overicheyt ende kercke deser provincie, dat hetselve different voor de heeren Staten van dien sall worden gebracht om by hare E. Mo. te worden beslicht. Ende soo sulcx by deselve nyet gevoechgelyck conde geschieden, dat het alsdan sall staen ter decisie van de Ho. Mo. heeren Staten Generael ende de heeren stadthouder deser provincie in der tyt, mitsgaders dat noch in cas van dispute dese aengaende tusschen de souverejne overheyt ende kercke voornoemt men hem oock ter eersten instantie sall adresseren aen de h. gemelte heeren Staten Generael ende stadthouder voornoemt om by deselve te worden gedecideert.

Onderstont: Geextraheert vuyt de resolutie by de E. Mo. heeren Staten slandts van Utrecht genoemen ende accordeert in kennisse van my ANT. VAN HILLEN.

Verclaringe gedaen by de gedeputeerden des synodi nationalis, die verschenen zyn in den synodo provinciali van den lande van Utrecht, over de naevolgende poincten rakende de kerckenordeninge by de E. Mo. heeren Staten van dese provincie den synodo voorgesteld.

Op den IIII^{en} artykell.

Hoeverre men verstaet te sullen strecken de correspondentie met de christelycke overicheyt int verkiesen van de dienaren des woorts etc. Antwoort: dese correspondentie bestaet in drie stucken. Eerst soowanneer daer een ofte meer predicanten in eenige kercken gebreecken, soo sall de kerckenraet hetselvige hare christelycke overicheyt te kennen geven om deselve van den noot der kereken te berichten ende met haer consent naer een bequame persoon ofte personen vuyt te sien. Ten tweeden wanneer den kerckenraet op een off meer persoenen de oogen geslagen heeft, soo sullen sy deselve hare E. overheyt bekend maken om te vernemen, off hare E. yetwes hebben, waeromme deselve persoenen in dese kercke nyet stichtelyck en soude cunnen dienen. Ende soo de overicheyt tegen de persoen nyet wettelycks en heeft, soo sall de kerckeraet tot de verciesinge voortvaren, ende nae de gedane verkiesinge versoecken de approbatie van de overicheyt. Ten derden soowanneer de gaven zyn te hooren ofte beseyndinge te doen tot voltreckinge van de beroepinge, soo sall de overicheyt hare gedeputeerde voegen by de gedeputeerde der kercke, soo het haere E. gelieft.

Opt V^e articul.

Aengaende de correspondentie. Antwoort ut supra.

Verclaringe te eysschen van de woorden: voor sooveel hetselve stichtelyck can worden gebruyckt sonder naedeel van Godts kercke, off met dese woorden de patronen, synde van andere als Gereformeerde religie 1), van het jus patronatus worden vuytgeslooten. Antwoort: de meyninge des synodi nationalis en is geensins met desen woorden yemant, wie hy sy, in syn deuchtelyck recht van presentatie te vercorten, maer wel het rechte gebruyck van dien aen te wysen, te weeten dat het moet gebruyckt worden met stichtinge, dat is datter gepresenteert worde *persona habilis*, daarvan de classis moet oordelen, dat de kercke blyve by haer recht van verkiesinge ende wettelycke repudiatie oock nae het oordeel des classis,

1) »patronen — religie». In het origineel van deze »Verclaringe» (zie noot volg. bl.) stond eerst »paepsche patroonen», welke woorden ook daar reeds aldus verbeterd zijn.

dat de presentatie geschiede binnen den tyt van ses weecken, naedat de plaetse vacant geworden is, off dat anders de kercke sall gerecht zyn om selve vuyt te sien nae een bequaem persoon, dat de patronus den pastoor versorge van een eerlyck tractament, ende voorts sich voege nae de kerckelycke ordeninge.

Opt XXIIe artykel.

Te letten off het kieser van de ouderlingen ende diaconen niet int geheel en sall geschieden by den kerckenraedt. Antwoort: wy verstaen, alhoewel de kerckenordeninge daervan alternative spreeckt, dat het evenwel in dese provincie best sal syn, dat nyet alleen de d'nominatie maer oock de verkiesinge van het enckel getal, dat bevesticht sall worden, nae voorgaende proclamatie simpelyck by den kerckenraedt geschiede, gelyck meest in andere provincien geschiet.

Off het ten regarde der stadt Utrecht alsoock van andere steden ende dorpen het nyet en soude goet zyn te gedencken op gequalificeerde lidmaten van de collegie van de heeren Staten, van de vroetschap der stadt Utrecht ende van den Hove van Utrecht etc. Antwoort: tis behoorlyck caeteris paribus ende als de heeren daertoe vaceren connen, gelyck mit stichtinge vaste in alle andere provincien gedaen wordt.

Dese verclaringe by de voorseyde gecommiteerde gedaen synde, is by den ganschen synodo voor goet aengenoemen, gelyck oock de E. eedele heeren gecommiteerden van de eedele Mo. heeren Staten van dese provincie beloeft hebben daervan rapport te doen aen hare principalen ende de goede handt te bieden, dat in de voorss. poincten de gemelte verclaringe mach aengenoemen ende by hare E. Mogentheyte bevesticht worden.

Onderstondt: J. BOGERMANUS. J. DIBBETIUS. JACOBUS TRIGLANDIUS. GODEFRIDUS UDEMANS. 1)

Alsoo tot noch toe in dese provincien geen classes geweest zyn, gelyck nochtans volgens de kerckenordeninge nodich is ende tot noch toe in alle andere provincien met merkelycke vreucht ende stichtinge gepractiseert is, soo is goetgevonden, dat eenige broederen, die de gelegentheyte van dese lantschap bekent is, een concept te formeren, hoe ende [op] wat manieren men de affdeijlinge van de classes op het gevoechgelyckste soude connen aenstellen. Waerop sy gehoort ende het voorscreven concept gelesen synde, is verstaen by dese vergaderinge, dat van nu aff ende voortaan alle de kercken van dese provincie sullen affgedeylt worden in drie classes,

---

1) Het origineel van het geheele stuk met eigenhandige onderteekening van deze vier personen is als eerste bijlage achter de acta dezer synode ingebonden. Omdat er behalve in spelling geen afwijking voorkwam, was er geen bezwaar om deze »Verclaringe» af te drukken, zooals zij op haar plaats in de acta was geinsereerd.

te weeten eene van Utrecht, eene van Amersfoort ende een ander van Wyck, alles in der manieren navolgende, daernae alle kercken ende kerckendienaren deses synodi haerselven sullen moeten reguleren.

Het classis van Utrecht:	van Amersfoort:	de classis van Wyck:
Utrecht met dEngelsche kerk,	[Amersfoort met] Leusden,	Rheenen,
Montfoort,	Bunschooten,	Wyck by Duurstadt,
De Vaert,	Ter Eem ende Baern,	Venendael,
Jutphaes,	Woudenberch,	Amerongen,
Lopick ende Capel,	Soest,	Doorn,
Linschoten,	Emmenes.	Overlangbrouck,
Langeraeck over Leck,	Vreelandt.	Nederlangbroeck,
Segvelt,	Martensdyck,	Coten,
Camerick,	Westbrouck,	Werckhoven,
Hermelen,	Cortenhoeff,	Odyck,
Vleuten,	Anekeveen,	Bunnick,
Maersen,	Nichtevecht,	Houten ende tGoy,
Breuckelen,	Nederhorst,	Schalwyck ende Honswyck,
Ter Aa,	Seyst.	Tul ende tWaell,
Abcoude,		Hagesteyn.
Wilnis,		
Mijdrecht ende Tamen,		
Cokengen,		
Cudelsteert.		

Is voorgesteld by D. praesidem van wegen D. DUGLASSIUS, predicant van de Engelsche kercke deser stadt Utrecht, alsoo de Engelsche kercke in de Vereenichde Nederlanden geenen synodum hebben, nochtans dienen te staen onder yemants opsicht, dat het den eerw. synodo gelieve deselve kercke mede te kennen als een lidt haerder vergaderinge, dat een van de drie classes mach toegevoecht worden volgens het exempel, dat gepractiseert wordt tot Amsterdam. Waerop de synodus in de vreesse des Heeren geleth hebbende en vyndt geen reeden om het versoek off te slaen, maer is tevreeden, dat de voorseyde [kercke gebracht werde onder die classis van Utrecht, mits conditie dat die predicant het formulier van die leere neffens andere predicanten onderteekene ende die] kerckenordeninge onderworpen sy gelyck alle de leden deses synodi.

Is voorgelesen een brieff van de deputati synodi Suythollandiae, geteyckent bij HUGO BEYERUS als praeses ende ABRAHAMUS MUUSCHOLIUS als scriba, waerby sy versoeken vuyt den naem hares synodi, ten eynde het dese vergaderinge gelieve met haer te houden broederlycke corres-

pondentie in der voegen ende manieren, als die van Gelderlandt doen, om verscheyden redenen in haer missive gestelt. Dewelcke by dese eerw. vergaderinge rypelycken overwogen synde, is goetgevonden haer versoek in te willigen ende tselve hare E. aen te scriyven.

Is oock goetgevonden deselve correspondentie te versoeken aen die van Gelderlandt ende Noorthollandt. Ende om dese correspondentie waer te nemen syn gedeputeert D. CORNELIUS DUNGANUS nae Gelderlandt, D. PETRUS WASSENBURGIUS nae Suythollandt ende D. GERARDUS HELMICHUS nae Noorthollandt, ende sullen daervan tot syner tyt behoorlyck rapport doen.

Ende overmits volgens de kerckenordeninge daer moeten gestelt worden eenige deputati synodi om te besorgen hetgeene de synodus nationalis haer opleyt, soo syn daertoe gedeputeert D. JOANNES LANGIUS, D. ARNOLDUS OIRCAMPIUS ende D. LAURENTIUS MODAEUS, dewelcke desen dienst tot den naesten synodo sullen waernemen.

Dewyl in dese provincie maer drie classes syn is by de vergaderinge goetgevonden, dat vuyt yder classe ad synodum provinciale sullen gecommiteert worden drie predicanten ende twee ouderlingen. Ende opdat alle de classes van dese provincie met namen in dese eerste beginsel well souden met malcanderen corresponderen ende malcanderen met raedt ende daet bystaen, soo is geresolveert, dat yeder classis twee persoenen sall nomineren om de twee andere classes in alle occurentien by namen in de ordinarische vergaderinge by te staen, tot welcken eynde de classes ordinarie op eenen dach nyet en dienen te vallen. Werden oock de classes vermaent wel te letten op den artykel van de visitatie soo van kercken als van scholen onder hare classe behoorende, ten eynde dat de suyverheyt der leere, christelycke discipline, goede ordere, vrede ende eenicheyt in Godt[s huijs] moegen onderhouden worden, tot welcken eynden twee bequame persoenen in yder classe moet gestelt worden, die voor een heel ofte halff jaer de respective kereken ende scholen met voorgaende advys van haren praeses neerstelyck besoecken ende in elck ordinaria classe daervan rapport doen.

Syn oock gelesen verscheyden requesten ende gehooft mondelinge versoeken van verscheyden particulire kercken onder desen synodo behoorende, naementlycken Breuckelen, Maersen, Abcouden, Hermelen, Tamen, Vaert, Vleuten, Vreelandt etc., daarmede sy versoeken van ordinare predicanten voorsien te worden in plaetse van diegeen, die gestorven ofte nu gedeporteert zyn. Maer alsoo dese vergaderinge nu lange byeen geweest ende met verscheyden andere besoingens belast was, dat

oock de beroepinge der predicanten meer classickael dan synodael was, soo is goetgevonden de respective classen met dese sorgen te belasten om op dese versoecken te doen nae behooren. Alleen overmits dat de parochie van Vreelandt langh hadde gevaceert ende te vooren met seer onsuivere persoenen was bedient geweest, soo is goetgevonden in dese vergaderinge op haer versoeck te disponeren ende haer toe te staen het beroep, dat se gedaen hadden op de persoon van WERNERUS HENRICI, predicant tot Anckeveen, ende dat hier in synodo een beroep in forma sall ingestelt worden.

Cap. 4.

Resumptie van de acten des voorgaenden provincien synodi.

Alsoo de eerw. D. JOANNES BOGERMANUS, die by dese vergaderinge tot praesidis assessor was vercooren, ende nu om den synodo van Vrieslandt bij te woenen in der haest heeft moeten vertrecken, soo is met de meeste stemmen in de plaetse gesubstitueert de eerwaardige JACOBUS TRIGLANDUS, predicant tot Amsterdam.

Syn overgelesen de acta des voorgaende synodi om te sien, offer yet open stontd, dat in de gemelte vergaderinge geresolveert was. Waerop D. JOANNES DIBBEZIUS ende D. ARNOLDUS OIRCAMPUS, die van wegen de kercke deser provincie ad synodum nationalem waren gedeputeert, hebben rapport gedaen van hare gebesoinyeerde soo int stuck van de leere ende ordere alsoock andere gravamina, daarmede sy belast waren volgens haer instructie, ende is het rapport der voorss. broederen van dese vergaderinge voor goet aengenoemen ende syn over haren getrouwen dienst vriendelyck bedanckt. Hebben insgelix rapport gedaen D. JOANNES WIRTSFELDIUS, D. LAURENTIUS MODAEUS, D. GERARDUS HELMICHIVS ende D. JOANNES AUCOPIUS, die in den voorgaenden synodo als deputati gestelt waren om opsicht te hebben over de rechtgevoelende kercken in dese provincie, ter tijt toe dat de synodus nationalis soude geeyndicht ende op alles naeder ordere gestelt zyn, ende zyn de gemelte broederen van weegen haren moyelycken dienst, die sy int besorgen van verscheyden kercken hadden moeten draegen, van deze vergaderinge oock hertelycken bedanckt geworden.

Cap. 5.

Van de reformatie gedaen in de scholen.

Alsoo in de sententie synodi nationalis, achter de Canones gedruckt, de particulire synoden ende classen belast wordt niet alleen te letten op de kercken ende kerckendienaren, maer oock op de scholen ende collegien mitsgaders de rectores ende andere meysters, die daerover gestelt zyn, soo is by de gedeputeerde des nationalen synodi naeder openinge

gedaen van sekere formulier, dat in synodo nationali geconcipteert is ende by de H. Mo. heeren Staten Generael geaprobeert, om van alle de rectores ende schoolmeysters soo latynsche, fransche als duytsche onderteykent te worden. Ende naedat hetselve formulier voorgelesen was, is goetgevonden, dat men vooreerst sall handelen met den rector, conrector ende de andere rectores in de schoole van sinte Hieronymus alsoock met den regent vant collegium van sinte Pauwels om te sien, hoedat sy int stuck van de leere gestelt zijn, daerbeneven dat men twee gedeputeerde sall seynden nae Amersfoort, met namen D. UDEMANNUM ende D. BUSCHOVIUM, met behoorlycke credentie om vuyt den naem van dese vergaderinge eerst te communiceren de intentie des synodi nationalis met de regeerders der stadt Amersfoort ende met haer consent te handelen met den rector, conrector ende andere lectores van de latynsche school, ende voorts met alle de scholmeysters van de duytsche byschoolen, ende dat men voorts de schoolen ten platte landen, ende die soo in de stadt van Utrecht als de andere cleyne steden noch overich syn, sall beveelen het opsicht der respectie classen.

Volgens dese resolutie soo zyn ontboden den rector SWAERDECROON, den conrector ende de andere lectores in de latynsche schoole van sinte Hieronymus, dewelcke hoeft voor hoeft geexamineert synde niet alleen aengaende de decreta synodi nationalis maer oock nopende de Confessie ende Catechismus, soo heeft den voorss. rector swaricheyt gemaekt om dat formulier te teyckenen, seggende dat hy geen theologant en was, dat hy oock den Catechismus in alles nyet en can houden voor scriftmatich, wanneer hy voor Godt in goeder conscientie syn gevoelen soude verclaren, dewyll hy altyt in de beginselen is blyven hangen, dat hy nyet en can verstaen, dat het gansche menschelyck geslacht in ende met Adam bedorven is, gelyck hy oock nyet en can begrypen, hoedat hetselve met de natuere Godts, die de heydenen hebben genoempt Optimum Maximum, soude connen overeencommen, alhoewel hy nochtans bekende, dat de jonge kynderen noch onbedorven ende vry synde van de dadelycke sonde de tytelycke ende eeuwige doodt onderworpen waren, omdat Adam was geweest als een leenheere, dewelcke met zyn ongehoorsaemheyte het leen des eeuwigen levens (soodat hy dat noemde) voor hem ende alle syne nacomelingen verlooren hadt, ende wat aengaet den Canones, dat hy sommige diengen nyet en verstaet, sommige well verstaet, in sommige swaericheyt [maeckt] ende acht nyet goet te zyn. Versoeckt daerom een half jaer syn beraet om hemselven naeder te bedenken.

De conrector geeft voor antwoordt, dat hy over de Confessie ende Catechismus soude moeten beraeden, insonderheyte over het stuck van de rechtveerdichmakinge, dewyll hy nyet en can verstaen, dat den mensche

voor Godt rechtveerdich wordt alleen door den geloeve sonder den wercken, maer dat hy gelooft, dat de wercken syn *causa sine qua non*, ende aengaende de *canones synodi nationalis*, dat hy maer vyff ofte ses artykelen van de praedestinatie gelesen hadde. Versoeckt daerom alsvooren een half jaer zyn beraet.

SIMON GULIELMI, regens seminarii Paulini et lector quartae classis, seyt syn vocatie polityck [te] syn als aengenomen synde van de E. Mo. heeren Staten deser provincie om de jonge juecht *bonas artes* ende literas in te planten, ende alhoewell hy in de Confessie ende Catechismus sooseer nyet beswaert en was, dat hy evenwell in de vyff artykelen syn selven nyet en conde expedieren. Versocht daerom, dat hy in syn beroeping ongemoyt mochte voortgaen, dewyle de institutie in saecken van religie een bysonder werck is, daertoe extraordinarie yemant plach gegagieert te worden, als met D. LONTIO geschiet is.

RODOLPHUS MUDENUS, lector quintae classis, verclaert dat hy nyet en weet op den Catechismo te seggen, dat hem dunckt, dat hy die Confessie gelesen heeft, dat hy oock de *Canones obiter* gelesen heeft, maer dat hy se nyet dan met onverstant en sonde connen onderteyckenen, in alle gevalle dat hy anders nyet en can verstaen, dan dat Godt alle menschen lieffheeft gelyck een vader zyn kynderen, ende dat de menschen nae syn gevoelen van natueren nyet en sijn kynderen des toorns.

JACOBUS BYN, lector sextae classis, ADRIANUS BILSIUS, lector septimae classis et regens collegii Willebordiani, BARTHOLOMEUS CHRISTIANI, lector octavae classis, verclaren samen bereyt te zyn tot onderteyckeninge, twelck sy daerna gedaen hebben.

De synodus gehooft ende in de vreese des Heeren overleyt hebbende, hetgeene by den voorseyden rector, conrector ende lectores in dese vergaderinge verclaert is, ende oock by namen dat den rector, conrector ende lector quintae classis tsedert het redres van de kercken binnen deser stadt haerselven teenmael hebben gesepareert van de gemeynte Godts, nyet alleen int naelaeten des h. avontmaels maer oock de predicatie des goddelycken woorts, gevende voor reeden, dat sy het daervoor houden, dat sy te vooren vuyt den mont van de Remonstranten de waerheyt gehooft hebben ende nu meynden nyet te sullen hooren, ende alsoe moetwillich versuymp hebben de middelen, die Godt verordoneert heeft om in de waerheyt onderrecht te worden, oordeelt dat het versoeck van beraet voor den tyt van ses maenden by de voorss. persoenen gedaen ongegront is, ende dat men de E. vroetschap der stadt Utrecht sall bekent maken, dat de gemelte persoenen nae het oordeel deses synodi syn vervallen in de censure des synodi nationalis, gestelt tegen alsulcke predicanten ende schoolmeysters, die het voorss. formulier weygeren te

onderteyckenen, dat is dat se vervallen syn van haer ampt ende bediening, dat deshalven haer E. gelieve de voorss. persoenen van hare diensten te ontslan tegen Victoris toecommende ende in hare plaetse beroepen alsulcke persoenen, die nyet alleen geleert maer oock in geloeve ende leve gesont zyn, om de jonge jeucht nyet alleen in bonis literis maer oock voorall in de ware kennisse ende vreesse Godts op te trecken, dat oock hare E. gelieve benevens de politiqe scholarchten eenige predi-canten te voegen, ten eynde dat voortaan de suyverheyte der leere soowel in de scholen als in de kercken mach onderhouden worden. Ende sooveel aengaet SIMON GULIELMI, dewyll hy eenige hoope geeft van leersaemheyte, dat hem als lector quartae classis zyn beraet tot Victoris toe mochte gegunt worden, mits soo hy hem alsdan nyet naerder verclaert, dat hy mede gelyck als de andere sall worden gelicentieert, maer nopende syn regentschap is verstaen, dat men de E. Mo. heeren Staten sall advisereren, dat hy daarvan behoort ontslagen te worden, alsoo de alumni van de E. Mo. heeren Staten op een sonderlinge maniere in de fundamenten der religie moeten onderweesen worden. Om welcke commissie vuyt te voeren syn gedeputeert D. TRIGLANDIUS, assessor, D. DIBBEZIUS, D. OIRCAMPIUS ende D. HELMICHUS.

Syn daerna binnengestaen de vier schoolmeesters van de parochiekercken CORNELIS AELBERTS VAN VELSEN, schoolmeyster van sinte Jacob, HERMAN VAN RIEMSDYCK, schoolmeyster van de Buerkerck, JAN GHYSBERTSS SEGERMAN, schoolmeyster van sinte Nicolaes ende STEVEN LAMBERTSS, schoolmeyster van sinte Geert, dewelcken tsamen verclaerden tegen de Confessie ende Catechismum nyet te hebben, gelyck ook de drie eerste, die de Canones gelesen hadden, verclaerden daarin wel gerust te zyn ende bereyt te onderteyckenen, gelyck se oock gedaen hebben. De laeste verclaerde de decreta wel obiter gelesen te hebben, maer versocht noch wat tyts om deselve naerder te overlesen, twelck hem gegunt is. Die oock naderhand in de vergaderinge verschenen synde geteyckent heeft. Is daerenboven versocht by dezelve schoolmeysters, datter mochte opsicht genomen worden op de byschoolen, in dewelcke veele paepsche ende andere boecken geleert worden, daertoe overleverende seeckere ordonantie, by de vroetschap van Dordrecht op het stuck van de scholen gemaect, welck versoeck de synodus neemt in recommandatie om onder andere gravamina aen de E. heeren van de stadte te remonstreren, gelyck oock de voorseyde gedeputeerde gedaen hebben.

D. TRIGLANDIUS met andere broeders hiervooren genoempt hebben rapport gedaen, dat de E. vroetschap der stadte Utrecht haer conformeerde met advys ende verclaringe van de synodi, hiervooren gestelt,

ende wat aengaet de E. Mo. heeren Staten, dat die tegenwoordich besich waren om het collegium Paulinum op een ander plaets te transporteren, ende dat haer E. Mo. naderhant oock ordre op het regentschap soude stellen, dan dat hetselffde wat tyts van doen hadde.

D. UDEMANNUS ende D. BUSCHOVIUS hebben rapport gedaen van hare commissie tot Amersfoort, te weeten dat sy hadden gesproken met de regeerders derselver steede ende versocht, dat haer E. geliefde eenige heeren vuyt het midden van haer te deputeren om in hare presentie te handelen met den rector GESSELIUS, conrector ende andere lectores van de latynsche schoolen, alsoock met alle de duytsche scholmeysters, om haer te ondersoecken int stuck der leere ende te verneemen, off sy volgens het besluyt des synodi nationalis ende approbatie van de Ho. Mo. heeren Staten Generael bereyt waren te onderteyckenen seeckere formulier, voor de schoolmeysters in denselffden synodo gestelt, dat oock haer E. soude gelieven te stellen sulcke scholarchen vuyt politique ende kerckelycke persoenen, die voorall mochten Sorge draegen, dat de jonge jeucht in de ware kennisse ende vreesse Godts mochte onderwesen worden. Waer[op] haer E., naedat se den synodum voor hare christelycke sorchfuldicheyt in desen bedanckt hadden, wt het midden van haer seeckere heeren hebben gedeputeert, dewelcke alle de voorss. soo latynsche als duytsche schoolmeysters hebben ontbouden. Dewelck geexamineert synde in hare presentie hebben verclaert als volcht, te weeten den rector dat hy bekende te wesen van de Catholycke Roemsche religie, maer dat hy hadde verstaen, dat de sententie synodi nationalis hem ende syns gelycken nyet en raecten, dewyl hy was modest ende still van leven, ende dat hy hem int stuck van de religie nyet en bemoyden, dat oock zyn commissie dat nyet mede en bracht, maer hem wel expresselyck daervan licentieerde. Versochte daerom onbemoyt te blyven in syne beroeping, ofte dat hy ten minsten commensales privatim in syn eygen huys mochte houden. De conrector verclaert het voorss. formulier vooralsnoch nyet te connen teyckenen, maer versocht tyt van beraet tot Paesschen toe. ADRIANUS MOLLIUS, lector quintanorum, verclaert dat hy synen dienst heeft geresigneert, ende dat hy derhalven nyet en behoeft te teyckenen. JOANNES JOANNES, lector sextanorum et septanorum, ende HENRICUS THEODORI, lector nullanorum, versoecken tyt van beraet als den conrector voorss., soo oock eenen GERARD HERMANSS VAN COTEN, JAN DIRCKSS ende WILLEM JANS, alle drie meysters van de duytsche byschoolen. Waerop de gedeputeerde broeders hebben geantwoort eerst aen den rector, dat hy de sententie des synodi nyet wel en verstont, dewelcke geensins en verschoont alsulcke rectores ofte schoolmeysters, die Pausgesint zyn off

anderssins van de Gereformeerde religie geheel vervreempt zyn, maer alleen diegeene die vuyt swackheyt ende door verdorventheyt der tyden syn gevallen ofte verruckt ende mogelyck in saecke van minder gewichte twyfel en oock anders gevoelen, alsoo nochtans dat nyemant in eenige kerckelycke bedieninge en mach behouden ofte toegelaeten worden, die de leere in dese synodale besluyten verclaert weygert te onderteyckenen ende te leeren, ende door wiens merckelyck verschill ofte dissensie de leere, in desen synodo met soo groote eenstemmigheyt bevesticht, mochte gekrencht ende de ruste der kercke wederom verstoort worden, gelyck den text van de sententie wel duydelyck medebrencht. Nopende de private commensalen, dat se daertoe nyet en waeren belast om dat in te willigen, dat se oock geen beraet conde geven tot Paesschen, maer dat se namiddach haerselven dienen te verclaren, gelyck de schoolmeysters van Utrecht op eenen dach gedaen hebben. Maer alsoo de E. heeren gedeputeerden voor haer altesamen intercedeerden, dat se mochten beraet hebben tot Saterdach naestcommende, als wanneer sy souden gehouden syn absolute verclaringe te doen in handen van mynheer de secretaris deser stede off selfs in persoon voor den synodo te verschynen, off anderssins dat haer stilswygen soude gehouden worden in plaets van absolute weygeringe. Ende beloefde deselfde heer secretaris tegen den bestemden dach de synodo van alles te verwittigen, soo is hetselfde by de gedeputeerde alsoo aengenoemen.

Syn daernae ingeroepen JAN WOUTERSS, BEERNT HERMANSS, HENRICK MAESS, ANTONIS CORNELISS, alle meysters van de duytsche byschoolen, ende verclaerden in de leere van de Gereformeerde kercke, alsoo die in Confessie ende Catechismo begrepen ende in synodo nationali naerder verclaert was, wel gerust te zyn ende bereyt het voorss. formulier te onderteyckenen, gelyck se oock gedaen hebben.

Dit rapport gehoort synde, is by den synodo goetgevonden tot op Saterdach haer absolute verclaringe te verwachten.

Is daernae gelesen seeckere missive vuyt den naem van de regeerders der stadt Amersfoort in date den XXVIII^{en} Augusti, geteyckent JOHAN HAMEL, waerby de heeren verclaren, dat JOANNES GESSELIUS rector, TIMANNUS GESSELIUS corrector, JOANNES JOANNES, GERRIT HERMANSS VAN COTEN, JAN DIRCXSS ende WILLEM JANS, gequalificeert als vooren, persisteren by hare weygeringe ende alsnoch swaricheyt maken om het formulier te onderteyckenen, ende aengaende ADRIANUS MOLLIIUS, dat hy meynt synenthalven de teyckeninge nyet nodich te zyn, overmits hy synen dienst heeft geresigneert, blykende vuyt seeckere missive daerby gevoecht ende by hem geteyckent, ende nopende HENRICUS THEODORI, dat hy sych in persoon

naer Utrecht hadde verwoecht, gelyck hy oock gedaen heeft, bekennende syn onwetentheynt int stuck van de leere, ende versoeckende eenigen tyt om de Catechismus ende Confessie alsoock den acta synodalia naerder te overlesen ende te overwegen.

De synodus gehooft hebbende het voorss. rapport ende gesien de missive van de E. heeren van Amersfoort daerop gevoolcht, ende op alles in de vreesse des Heeren geleth hebbende, daerop te letten stont, heeft geresolveert te scryven aen de E. heeren de regeerders van Amersfoort, dat se verstaet ende verclaert mitsdesen, dat den rector GESSELIUS, den conrector ende voorts alle de lectores ende schoolmeysters der stadt Amersfoort, die by hare weygeringe persisteren, vervallen zyn in de censure des synodi nationalis bovengemelt, dat is dat se vervallen zyn van hare diensten, dat derhalven hare E. gelieve volgens het goede exempel der E. heeren regeerders der stadt Utrecht deselve persoonen tegens Victoris toecommende te licentieren ende hare scholen van bequame persoonen te voorsien, daerdoor die jonge jeucht nyet alleen in bonis literis maer voorall in het rechte gelove ende in de ware godtsalicheyt mochte onderwesen worden.

Alsoo JOANNES LUCAE, schoolmeyster tot Capel, hemselves vervordert heeft nyet alleen de h. evangelien te lesen maer oock verclaringe daerover te doen ende het sacrament des h. doops te bedienen, gelyck hy in dese vergaderinge bekent heeft, dat hy oock aengaende syn leven is van een quaet gerucht, gelyck oock daervuyt blyckt, dat hy geen attestatie van syn voorgaende leven, in de classis van Sutphen gevoert, en weet voort te brengen, soo is verstaen, dat hy van nu aff ende voortaan hemselves sall onthouden van alle kerkelycke bedieninge als daertoe geen wettelycke beroepinghe hebbende behalven het lesen in de kerck, daertoe dat hy oock onweerdich wordt geoordeelt, ende voorts dat hy van synen schooldienst sall gesuspendeert worden, ter tyt toe dat men by de classe van Sutphen nae syn voorgaende leven breeder sall vernoemen hebben, tot welcken eynde men aen de voorss. classe sall scryven. Ende worden de deputati synodi mitsdesen belast nae vercregen bescheyt absolutelyck syn sake aff te handelen.

Alsoo de kercke van Breukelen hadde beroepinghe gedaen van JOANNES PHILOCHRONUS, proponent ende alumnus deser provincie, van denwelcken de synodo is gebleecken, dat hy nyet alleenlyck geweest is een Remonstrant maer oock heftigen dryver van die doolinge, gelyck hy tot confirmatie bekent heeft auteur te zyn van seeckere brieff gescreven aen DANIEL SCHAGEN, daerin hy nyet alleen de persoon D. FESTI maer oock de Catechismus van de Nederlansche Gereformeerde kercke seer bitterlyck

doorstryckt, soo is goetgevonden, dat men den ambachttheer ende gemeijne buyren van Brueckelen van syn persoon beter sall onderrichten ende vermanen het ooch op een ander persoon te slaen. Ende daertoe zyn gedeputeert D. DONGANUS et D. HELMICHIVS. Ende wat aengaet denselven PHLOCHRONUM, dewyl hij in dese vergaderinge schultbekentnisse van zyn onbehoorlyck scryven gedaen heeft ende evenwel bevonden wordt in de fundamenten van de leere nyet vast te gaen, sall men de E. Mo. heeren Staten van wegen desen synodo adviseren, dat het goet waer, dat hy noch voor een tyt tot Leyden gingh studeren om te sien, off hy tavont off morgen de kercke Godts noch mochte dienen, mits conditie dat hy syn bekentnisse oock doen sall in de tegenwoordicheyt D. FESTI voorseyt. De voorss. gecommiteerde hebben daernaer rapport gedaen van hare commissie ende verclaert, dat den ambachtsheer ende gemeyne buyren van Brueckelen haerselven volcomelyck willen gedragen nae het advys des synodi.

HERMANUS NEDERLAGIUS, proponent, ingestaen synde in de vergaderinge op syn eygen versoeck, is cortelyck geexamineert int stuck der leere ende is bevonden in de leere nyet alleen seer los te gaen, maer oock versheyden vreemde opinien ende doolingen ingesoegen te hebben. Is daerom goetgevonden de E. Mo. heeren Staten van wegen syn persoon te adviseren alsovooren, te weeten dat hy tot Leyden noch eenen tytlanck hemselven oeffene in studio theologiae om te sien, off hy in toecommende tyden Godts kercke noch eenige dienst mochte doen.

D. UDEMANNUS ende D. BUSCHOVIUS hebben rapport gedaen van de proponenten, die sy ten versoecke van de E. heeren gedeputeerden ende bestemminge deses synodi hadden gehoort, ende hebben verclaert, dat het nodich is, dat se met den eersten in fundamentis theologiae geexamineert worden, dewyle sy vuyt de propositien daervan nyet seeckers hebben cunnen oordelen. Welck examen can gedaen worden off by de gedeputeerden deses synodi off by D. FESTUM, regent van het collegie van de E. Mo. heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslandt, hetwelcke men de E. Mo. heeren Staten deser provincie sall bekent maken.

Cap. 6.

Gravamina van de kercke deser provincie.

Is goetgevonden, dat de respectieve broederen de particuliere gravamina van hare kercke sullen stellen by geschrifte, ende dat men van de voornaemste sall maken een cort register om te versoecken aen de E. Mo. heeren Staten deser provincie reformatie tegen versheyden sware ende ingewortelde abusen ende insolentien, die in dese provincie overlanch in swangh gegaen hebben ende noch doen, met naemen dese navolgende,

daertoe een eernstige remonstrantie sall ingestelt ende by D. UDEMANUM ende D. MODÆUM overgelevert worden.

1.

Te versoecken dat haer E. Mo. gelieve ordere te stellen tegen de ommevlopende papen ende Jesuiten, die de gansche provincien doorloopen om de goede gemeynte het pausdom in te planten ende van de ware christelycke religie affkerich te maken, mitsgaders tegen alle pauselycke superstitionen als missen, bevaerden, versheyden superstitieuze ceremonien, die in sommige plaetsen gepleecht worden omtrent de begravinge der dooden met namen der vrouwen, die in de craem gestorven zyn etc. Dese clachte van de pauselycke superstitie is vast gemeyn van alle de kercken in dese provincie.

2.

Dat het placcaet van de Ho. Mo. heeren Staten Generael, geemaneert tegen degeene, die by de Jesuiten ter schoolen gaen buyten dese provincie, wel mochte onderhouden worden, alsoock dat de Jesuitische collegien ende paepsche schoolen hier binnen de provincie mochten geweest worden, ende dat degeene, die vicarien ofte beneficien genieten ende alsulcke schoolen frequenteren, ipso facto daarvan gepriveert worden.

3.

Dat geene schouten, secretaresen noch andere officianten ten platten landen en worden geleden off noch toegelaeten, dan die professie doen van de ware Gereformeerde religie met het nutten des h. avontmaels, overmits sonder dat middel eene rechte reformatie van die abusen noch executie van de placcaten der hoege overicheyt en is te verwachten, jae dat se selve alle affgoderyen, superstitionen ende andere insolentien voeden ende verstercken, item dat oock omtrent de potmeysters, gasthuysmeysters, regeerders van tuchthuysen ende spinhuysen, alsoock weeshuysen in de steede hetselffde achtervolcht worden, overmits de eervarentheyt leert, wanneer als sulcke opsienders Pausgesint zyn, dat alsulcke huysen daerdoor in veele superstitionen gevoedet worden, beneffens andere inconvenienten, die daervuyt rysen.

4.

Dat insgelix volgens de kerckenordeninge, in synodo nationali geconcipieert ende by de E. Mo. heeren Staten deser provincie gearresteert, geen schoolmeysters ofte costers ten platten lande worden geleden ofte toegelaeten worden, dan die professie doen van de christelycke Gereformeerde religie met het nutten des h. avontmaels ende godtvruchtich van leven, dat se oock geen boecken en leeren strydende tegen de ware religie voorseyt (twelck alles in de gewesene kerckenordeninge van dese provincie de anno 1612 beslooten is geweest), ten eynde alsoo de jonge jeucht de

rechte kennisse Godts ende de ware godtsalicheyt van joncx op mochte ingeplant worden. Om alle hetwelcke recht vuyt te voeren het nodich is, dat by de hooge overicheyt van dese provincie volgens het exempel van andere naburige provincien een goede schoolordeninge gestelt ende achtervolcht worde, waerby oock den schooldienst met de costerye gecombineert ende van het schout ende secretarisamt gesepareert mocht worden.

5.

Datter ordere gestelt worde tegens de groote ongeregeltheyt, die in de dorpen gepleecht wort omtrent de lichamen dergeenen, die gedoot ofte vermoort syn, welcke soolange onbegraven in de kercken worden nedergeleecht, totdat den soen met de vrienden gemaect is.

6.

Datter ordere gestelt worde op de ontheijliginge des sabbaths, die in de provincie soo openbaerlyck gepleecht wordt, met namen het setten der gelaegen onder die predicatie, kaetsenbollen etc., met naemen oock de openbare merckten, die soo in steden als dorpen op desen dach gehouden worden tot onteeringe van den godtsdienst ende merckelycke perykel van de sielen der menschen.

7.

Hiertoe behoort oock het optrecken ende andere exercitien van de schutterijen op den Sonnendach principalyck onder de predicatie, hetwelcke op eenen anderen dach behoorde te geschieden.

8.

Dat de onordentelycke broederschappen insonderheyt op de dorpen mochten affgeschafft worden, dewelcke op sommige plaetse seer onnuttelyck ende in groote overdaet verteeren, dat beeter aen den armen ofte andere heylge gebruycken besteet waer.

9.

Tweeren de schandaleuse byeencompsten van de melaetsche tot Rheenen, die op seeckeren tyt jaerlicx eenige dagen langh groote dronckenschap ende ongebondenheyt plegen tot sware ergernisse van de goede gemeynthe.

10.

Te verbieden het affryden van gansen ende andere insolentien, die op de bacchusfeesten als vastenavont, kermissen, nieuwejaersavont, meynachten, etc. gepleecht worden, streckende tot deboesement van de jonckheyt met merckelyck perryckell van siell ende lichaem.

11.

Te versoecken een gemeyne ordonnantie op de houwelycxsche saecken, insonderheyt tegen de ongeregeltheyt, die in dese materie gepleecht worden, als van degeene, die verloeft ende geproclameert synde evenwel ongetrouwt blyven sitten, item die haer namen by de wyn ofte bier laten

aentejckenen, hetwelck in een publycke plaetse met stichtinge behoorden te geschieden.

12.

Datter ordere gestelt worde tegens de ongebonde licentie van de druckerye volgens het artyckel van de kerckenordeninge daervan synde, ende dat alle druckers ende boeckvercoopers in dese provincie belast worde haerselven daerna te reguleren.

Waerop de voorss. gecommiteerde hebben rapport gedaen van hare commissie ende verclaert, dat de ordinare E. heeren Gedeputeerden van de E. Mo. heeren Staten deser provincie deselvige remonstrantie vriendelyck hebben aengenoemen ende beloeft ter naester beschryvinge van de E. Mo. heeren Staten deser provincie alle goede devooren te doen, ten eynde de versoecke des synodi by hare E. Mo. mochten ingewillicht ende sooveel moegelyck is geeffectueert ende int werck gestelt worden.

Syn oock by den synodum gestelt eenige consideratien op de ordonnantie van de houwelycke saecken om by hare E. Mo. te versoecken, dat daerop mochte geleth worden, voor ende alear de voorss. ordonnantie wederom gedruickt worde.

Andere particuliere questien, den synodo voorgestelt.

Off men behoorden te knyen te buygen in de publycke vergaderinge, als de gebeden gedaen worden. Antwoort: men sall volgen den artykel van de kerckenordeninge de anno 1612, fol. 11, art. 1 van de publycke gebeden, welke aldus luyt: de publycke gebeden voor ende nae de predicatie sullen met sonderlinge aendacht geschieden ende met voorgaende ernstige vermaninge tot den volcke, dat sy om deselve den Heer met behoorycke eerbiedinge ende demoet op te offeren niet alleen de knijen haeres herten maer oock des lichaems buygen etc.

Hoedat men de ouderlingen sall verkiesen, daerder tevooren geen geweest zyn. Antwoort: de verkiesinge sall staen by de classes.

Off men de namen van degeene, die in de kercke nyet trouwen en willen, in de kercke sall proclameren. Antwoort: sy behooren geproclameert te worden by de E. magistraet, als sy daer willen bevesticht wesen.

Off men den biddach tusschen Paesschen ende Pynxteren noch sall onderhouden volgens de voorgaende kerckenordeninge anno 1612. Antwoort: tis goetgevonden om redenen deselve nyet te onderhouden.

Waer sullen de predicanten ende schoolmeysters de onderteyckeninge van de formulieren der eenicheyt moeten doen, insonderheyt diegeene die tot noch toe weygerich geweest zyn. Antwoort: in de respectieve classen ten overstaen van de deputati synodi.

Off het nyet goet en waer, dat men in de steden ende ten platten lande (alst doendelyck is) Sonnendaechs voor de verkiesinge van de E. magistraet eene solemnele predicatie doen van de ampten der overicheyt ende der ondersaten respective. Antwoort: fiat.

Off een predicant openbaer schoole mach houden off andere lasten aenemen, die synen dienst verhinderen. Antwoort: het en betaempt noch en behoort nyet te geschieden.

Off de costeryen ten platten lande nyet en diennen gecombineert met de schooldiensten ende gesepareert van de schout ende secretarisampten. Antwoort: het is in alle manieren geraeden.

Te versoecken aen zyn Genade VAN CULLENBURCH ende syne Ed. VAN BREEDENROODE, ten eynde dat hare G. ende E. gelieve elck in den haeren ordere te stellen tegens de licentie van de Pauselycke superstitie tot merckelycke ergernisse van de kercken int Sticht. Dit versoeck sal men doen aen de E. Mo. heeren Staten van dese provincie om door hare intercessie dit voorseyde beter te verwerven.

Off het nyet goet en waer, dat de rekeninge van de kerckmeysters ende armmeysters gedaen worden nyet in de herberge, maer in de kercke in presentie van den schout ende predicant sonder onnutte onkosten daerby te doen. Antwoort: het is gansch behoorlijk.

Off het nyet goet en waer, dat men in de gasthuysen ende diergelycke somtyts eene vermaninge dede ofte andere diensten. Antwoort: het is geraden, alst bequaemelyck geschieden can.

Hoe sal men in sommige plaetsen gevoechgelyck den kerckenraet veranderen, daer se int geheel ofte ten deel Remonstranten zyn. Antwoort: de classes respective sullen den ganschen kerckenraet licentieren ende wederom nieuwe ouderlingen ende diaconen kiezen, alsoo nochtans dat diegeene, die gesont syn in den geloeve, eligibiles zyn, ende dat het halve getall maer voor een jaer dienen sall.

Off het nyet goet en waer in de weecke voor het avontmael eene openbare belydenisse des geloeffs te doen, alsoo in veele kercken gedaen wordt. Antwoort: het is stichtelyck, maer staet in de vryheyt der kercken.

Alsoo nu door Godts genade de synodale handelingen vast tot een eynde gebracht waren, soo heeft D. assessor vuyt den naem van de E. broederen gedeputeerden des synodi nationalis de vergaderinge met een ernstige vermaninge voorgehouden, wat grooter weldaet dat Godt Almachtich syne kercke in de Vereenichde Nederlanden met naemen in dese provincie

gedaen heeft, dewyle hy deselve soo genadichlyck tot eenicheyt des geloeffs ende christelycke kerckenordeninge gebracht heeft, dewelcke voor desen soo jammerlyck aen wedersyden verwoest was. Versoeckt daerom ende betuycht alle de aenwesende broeders in den name Jesu Christi, onses lieven Salichmakers, ten eynde dat se aen het getrouwe woort willen vasthouden, daerbenevens de christelycke disciptyne ende kerckenordeninge in hare gemeynten neerstelyck onderhouden, ende voorts alle goede eenicheyt, lieffde ende vreedden onder malcanderen ende met andere rechtsinnige broederen onderhouden, hare kudde met een vroem ende godtsalich leven voorgaen, de onwetende ende affgedwaelde met alle vriendelyckheyt soecken terecht te brengen ter eeren Godts ende tot stichtinge zynder gemeynte.

Censura morum gehouden zynde hebben de broederen van dese provincie de E. gedeputeerde broederen des synodi nationalis van wegen hare getrouwe hulpe, bewesen tot stichtinge van Godes kercke in dese provincie, vriendelyck bedanckt, ende is de vergaderinge met sonderlinge eenicheyt, geestelycke vreucht ende vyerige dancksegginge tot Godt Almachtich beslooten den 1^{en} Septembris anno 1619 stilo veteri.

tOorconde by ons vuyt den naem des synodi onderteykent.

JOHANNES LANGIUS, synodi praeses.

LAURENTIUS MODÆUS, synodi scriba.¹⁾

Memorie, by PETRO BOSSCHIO, predicant tot Wyck, overgeleevert aen de synode provintiael, vergaedert binnen Utrecht den 19 Augusti anno 1619, tot naerder openinge van tgeen hij mondeling hadde gepresenteert.

Vooreerst hebben de E. heeren ende broeders te considereeren, hoedat hij BOSSCHIUS gedueyrende zynen dienst en sonderling in deese droevige tyden hem altyt soo gedraegen heeft en gecomporteert, dat de kercke van Wijck midtsgaeters de goede ingesetenen in goeden vrede, lieffde en eenicheyt tot noch toe onderhouden zijn.

Gelyck hij tselfde niet alleen met meenichvuldige getuygenissen van alle d'ingesetenen int gemeen, waervan eenige deesen annex zijn, maer dat hij hem diensaengaende refereert tot het rapport van zijn confrater LAURENTIO MODAEO, selfs alhier tegenwoordich.

---

¹⁾ Beide onderteekeningen, waertusschen ruimte opengelaten (voor den assessor), zijn eigenhandig. De naamteekeningen ontbreken in W W.

Staet oock aen te mercken, dat door de lieffde en affectie, die hij zijn gemeente en zijn gemeente hem toedraecht, midtsgaeters de groote genegentheyt, die hij heeft om haer te doen continueeren in deselffde eenicheyt, hij hem wil laeten beweegen soo te voegen nae de resolutien des synodi, als met goeder conscientien sal connen geschieden. Ende hadde verhoopt volgens de sententie des nationalen synodi selffs, dat diegeene die noch twyffelen ofte anders van gevoelen zijn, doch stil, zeedich, onstraffelyck van leeven haer leersaem stellen, ende waervan het niet te vreesen is, dat in naevolgende tyden de kercke soude connen werden ontroert, niet zoo verplicht souden zijn tot onderteeckeninge des voorss. synodi als wel diegeene, die nieuwelyckx tot den dienst sullen bevordert werden.

Welcke onderteeckeninge, ten nausten genomen, by hem niet en can werden gedaen sonder laesie van zijn conscientie, doordien hij eenige swaericheden heeft, waerin hij sich ten volsten niet en can voldoen, tenzij alvorens hij naerder zij onderrecht, en Godt de Heere hem een ander verstant geeve, waertoe hij hem leersaem wil stellen en Godt de Heere vierich bidden, dat hij hem wil begaeven met zynen h. geest, opdat hij tot naerder verstant van deese godlycke geheymnisse mach comen, sonder dat hij hem wil stellen teegen het oordeel des nationalen synodi en tgeen sooveel geleerde mannen, wiens verstant, godtsalicheyt en geleertheyt hij hoochacht, besloten hebben, die wel connen hebben waerheyt, welck hij vooralsnoch, omdat het een onbegrypelycke saeck is, ten volsten niet can begrypen.

Dan by sooverre de E. heeren ende broeders eenige teeckeninge van hem begeeren, is hij wel tevreden te beteeckenen, gelyck hij dit onderteeckent midtsdeesen, dat hij teegen de decreten des synodi in zynen dienst noch int gemeen noch int particulier sal comen te handelen, nochte ymant door zijn leere aenstoot geeven, zyne predicatien daernae dirigeeren, en gelyck hij altyt gedaen heeft, tot rust, vrede en eenicheyt in de leere arbeyden. Jae dat meer is, om sijn gemeente te voldoen is bereyt deese acte des synodi te onderteeckenen, behoudens alleen dat hij daerdoor niet en sal genootdruckt zijn te gevoelen, dat hij niet vatten can.

Waermeede hij Bosschius vastelyck vertrouwt, dat de E. heeren ende broeders, lettende op het verlangen, wenschen, bidden en smeecken van zijn gemeente, op het versoeck dergeenen, die int gevoelen van hem souden schynen te diffentieeren, op de rust en vrede van zyne kercke, op zyne gevoegelicheyt en oprechticheyt, op de goede intentie van de regeerders, kerckenraet en ingeseetenen van Wyck, sullen van zijn persoon met deese billicke praesentatie in deesen zijn gecontenteert ende,

hem continueerende in zynen dienst, verhoeden alle onheyl, oneenicheyt en schueringe, die andersints lichtelyck ende sonder twyffel in deselffde stadt en kercke sal comen te verrysen.

P. BOSSCHIUS. 1)

Copie.

Wij schout, borgemeesters ende regeerders der stede Wyck by Dueyrstadt certificeeren midtsdeesen, dat PETRUS BOSSCHIUS den tyt van ses jaeren het predickamt binnen onse steede bedient ende hem daerinne sulckx ten aensien van leer ende leeven gecompoteert heeft, als een getrouw dienaer Jesu Christi betaemt, onderwijsende met zijn meededienaer (mette welcke hij altyt sonderlinge goede correspondentie gehouden heeft) de gemeente alhier soo stichtelyck, dat d'selffde merkelyck heeft toegenomen en noch jegenwoordich in deese droevige tyden met verwondering van veelen in eenicheyt floreert, als d'welck altyt vermydt heeft ende noch jegenwoordich vermydt de controverse dispuytten, die over het stuck van de godlycke praedestinatie verreesen waeren, sulckx dat niet te vreesen staet, dat door zyne predicatie de gemeente soude connen werden ontroert, maer veeleer te hoopen is, ende wij oock voor vast ende seecker houden, dat door zynen dienst d'voorseyde gemeente in vrede en eenicheyt sal continueeren tot rust der kercken, welstant der politien ende onderlinge eendrachticheyt der goede ingeseetenen. Ende want men gehouden es getuychnis der waerheyt te geeven des versocht zynde, soo hebben wy schout, burgemeesters ende regierders voornoemt d'voorss. PETRO BOSSCHIO deesen willen meededeylen ende in teecken der waerheyt des stadts cachet op het spatium van deesen doen drucken, neffens de subscriptie van den jegenwoordigen secretaris op den XIX Julij XVI^c en negenthien. Ende was gecachetteert met het stadtsseegel, op het spatium van dien in groenen wassche gedrukt. Ondert. A. HORNHOVEN.

Gecollationeert jegens zijn origineel besegelt ende ondert. als vooren, is daarmede bevonden taccordeeren.

A. HORNHOVEN 1).

Copie.

Die kerckenraet soo oude als nieuwe der steede Wyck by Dueyrstadt attesteert ende verclaert midtsdeesen, dat D. PETRUS BOSSCHIUS, jegenwoordige bedienaer des godlycken woorts, sich den tyt van ses jaeren herwaerts

---

1) Deze onderteekeningen zijn eigenhandig.

in zyne bedieninge alsoo gedraegen heeft, dat hij int stuck van de vyff controverse artykelen onse gemeente noyt oorsaeck van oproericheyte ofte oneenicheyt gegeven heeft, ende dat hy sich voorts in leeven stichtelyck, en in andere leerstukken van de christelycke religie (so men uijt zijn mondelinge conferentien als openbaere praedicatien heeft connen oordeelen) nae den regel van Godts heylige woort en de formulieren van eenicheyt rechtsinnich en in den geloove gesont heeft beweesen. Ende want men gehouden es de waerheyt getuygenisse te geeven voornaementlyck daertoe versocht zynde, zoo heeft de kerckenraet voornoemt op zijn versoeck hem deese attestatie medegedeylt. Actum Wyck by Dueyrstadt den 8 Augusti anno 1619. Leger stont: uyt last van den kerckenraet ondert. LAURENTIUS MODAEUS.

Gecollationeert jegens zijn principale ondert. als vooren es daermet bevonden taccordeeren. In kennisse van my onderss. secretaris

A. HORNHOVEN 1).